

دکتر محمدرضا جلالی نائینی

منبع وب سایت : www.aftabir.com

یک قرن زندگی در یک نگاه کوتاه

استاد دکتر سید محمدرضا جلالی نائینی، حقوقدان، پژوهشگر تاریخ ادیان، محقق، مترجم، روزنامه نگار، سیاستمدار و خلاصه یکی از شخصیت های ملی و تأثیرگذار ایران در صد ساله ی اخیر در یازدهم فروردین ۱۳۸۹ قفس تن را شکست و به رفیق اعلی پیوست.

جلالی نائینی، از رجال خوشنام و خدوم فرهنگی، مطبوعاتی و اجتماعی ایران بود که هفتاد و چند سال از نود و چند سال عمر پربار خود را به خدمت به هم وطنان خود موفق بود. جلالی نائینی به سال ۱۲۹۳ در نایین اصفهان متولد شد. دوره ی تحصیلات ابتدایی را در نائین و دوره ی اول متوسطه را در اصفهان و دوره ی دوم دبیرستان را در مدرسه ی دارالفنون تهران گذرانیید. در ۱۳۱۳ وارد دانشکده ی حقوق دانشگاه تهران شد. پس از فراغت از تحصیل در ۱۳۱۶ به سربازی رفت و با مرحومان دکتر غلامحسین صدیقی و نصرت الله امینی هم اطاق شد. در ۱۳۱۸ به سمت قاضی دادگستری به استخدام دولت درآمد. پس از سه سال قضاوت در پی تحولات اجتماعی شهریور ۱۳۲۰ از خدمت قضایی استعفا داد و در ۱۳۲۱ پروانه ی وکالت دادگستری اخذ کرد و از آن پس ضمن اشتغال به حرفه ی وکالت، به کسب فیض از محضر دانشمندان و تکمیل دانش و بینش و اندک اندک تألیف و تصنیف و روزنامه نگاری روی آورد.

در کارنامه ی بلند و پربار جلالی نائینی، برگ های درخشان فراوان است. از جمله:

الف) یکی از درخشان ترین آن ها، پژوهش های او در زمینه ی تاریخ ادیان، عرفان تطبیقی و هندشناسی بود. سفرهای علمی اش به هند آموزش زبان سانسکریت، چاپ کتاب های متعدد و ایجاد ارتباط علمی و فرهنگی میان ایران و هند در بالاترین سطوح، از جمله جواهر لعل نهرو، ابوالکلام آزاد و ایندیرا گاندی و دکتر تاراچند با اخذ دکترای افتخاری از دانشگاه بنارس محصول این تلاش است.

ب) برگ زرین دیگر کارنامه ی او مبارزه ی سیاسی و روزنامه نگاری

ست. او آخرین عضو بازمانده از مؤسسان اولیه ی جبهه ی ملی در ۱۳۲۸ به رهبری زنده یاد دکتر محمد مصدق بود. از جهت خدمات مطبوعاتی نیز، وی مدیر مسئول روزنامه ی کشور و سردبیر روزنامه ی باختر امروز به مدیریت پسرخاله اش دکتر حسین فاطمی (شهید نهضت ملی کردن صنعت نفت و وزیر امور خارجه ی دولت دکتر مصدق) بود.

ج) جلالی نائینی از جهت مشارکت در نهادهای مدنی و تشکل های اجتماعی در استقلال کانون وکلا مؤثر بود و خود سال ها عضو هیات مدیره ی کانون وکلای دادگستری و از دوره ی شانزدهم تا نوزدهم یعنی سه دوره رییس کانون وکلا بود.

وی داستانی از شکایت پرونده یی علیه محمدرضا شاه را که آن را به عنوان «وکیل معاضدت» به مرحوم سید حسن امامی (امام جمعه) احاله داده بود، در مجله ی حافظ نوشته است.

د) جلالی نائینی هم چنین در آخرین دوره ی مجلس سنا، سناتور انتخابی شد؛ اما در مجلس سنا قبل و بعد از دولت مهندس شریف امامی در جهت منافع ملی و حقوق شهروندان علیه دولت وقت سخنرانی کرد و عاقبت هم در روز سوم بهمن ۱۳۵۷ به عنوان اعتراض رسمی از سناتوری استعفا داد. هنگامی که اولین نطق آتشین او علیه رژیم در مجلس سنا در مطبوعات وقت بازتاب یافت، یحیی سمیعیان معروف به یحیی ریحان (۱۲۷۵ ۱۳۶۳) از شاعران و روزنامه نگاران قدیمی، این غزل را در وصف او سرود:

مردم گشوده اند زبان بر ثنای تو

ای سرور عزیز که جانم فدای تو

آید هماره روح خلاق به اهتزاز

خوانند در جریده چو نطق رسای تو

هان ای جلالی ای شه اقلیم معرفت

در فضل و در ادب نرسد کس به پای تو

(ماهنامه ی حافظ، ش ۶۶، بهمن ۱۳۸۸، ص ۱۲)

هنگامی که جلالی نائینی در نطق خود در مجلس سنا گفت که: «جلو ترک تازی های ساواک را بگیرید!»، تهدیدهایی از جانب دربار علیه او

صورت گرفت و از جمله سرلشکر ایرج مطبوعی، پیغام های تند به او رساند ولی جلالی نائینی مردانه بر مواضع خود ایستادگی کرد و گفت: «اگر بخواهید مرا در همین ساختمان مجلس سنا همین الان دستگیر کنید و به زندان ببرید، من آماده ام.»

ه) جلالی نائینی خاطرات خود را از غائله ی آذربایجان و دخالت شوروی در آن در ۱۳۲۴، جنبش ملی کردن صنعت نفت و تأسیس جبهه ی ملی اول در ۱۳۲۸، حمله به دفتر روزنامه ی باختر امروز در کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، مکاتبات خود با مصدق، فعالیت هایش برای نجات جان دکتر حسین فاطمی از خطر اعدام، مراجعاتش به مهندس مهدی بازرگان برای انتقال بدون خونریزی قدرت در بهمن ۱۳۵۷ و چندین خاطره ی ارزشمند مشابه را طی ده ها مقاله در ماهنامه ی حافظ نوشته است. با این همه، وی پس از پیروزی انقلاب ۱۳۵۷ همانند بسیاری دیگر از رجال کشور که در رژیم سابق، مقامات مهمی را قبول کرده بودند، مدتی گرفتار و محبوس بود. اما به دلیل سلامت نفس و خدمات فرهنگی اش سرانجام آزاد شد و سی سال دیگر با عزت زیست.

تألیفات و آثار قلمی دکتر جلالی نائینی

از استاد دکتر جلالی نائینی ده ها مقاله در مجله های معتبر ادبی ایران از جمله: یغما، وحید، گوهر، کِلک، کیهان فرهنگی، بخارا و حافظ چاپ شده است. وی هم چنین سخنرانی های متعددی در کنگره ها و همایش های داخلی و خارجی از جمله در کنگره ی تحقیقات ایران شناسی در سال های ۱۳۵۲ و ۱۳۵۴، انجمن ادبی ایران و دیگر انجمن های ادبی تهران ایراد کرده و در یادنامه های بزرگانی چون ابوریحان بیرونی، خیام نیشابوری، دکتر جعفر شهیدی، محیط طباطبایی، دکتر محمود افشار، ابوالحسن ورزی و دیگران قلم زده است. یکی دیگر از کارهای او چاپ سه نسخه از دیوان حافظ بود که اولی با همکاری نذیر احمد از استادان پارسی دان شبه قاره و دومی به همراهی دکتر نورانی وصال (نوه ی وصال شیرازی) بود که به دنبال آن ده ها مقاله و مصاحبه درباره ی ذهن و زبان حافظ از او به چاپ رسید.

تألیفات جلالی نائینی که بیشتر در زمینه ی هندشناسی، قرآن پژوهی، تاریخ ادیان و ادبیات است، بسیاری از جمله:

– «تاریخ جمع قرآن کریم» با مقدمه ی دکتر احمد مهدوی دامغانی

- کتاب توضیح الملل، ترجمه ی فارسی ملل و نحل شهرستانی
- سه نسخه تصحیح شده دیوان حافظ یکی با همکاری دکتر نذیر احمد، دیگری با همکاری دکتر نورانی وصال و سوم به استقلال
- تصحیح و چاپ تفسیر مواهب علیه ملاحسین کاشفی واعظ سبزواری
- «اوپانیشاده» موسوم به سرّ اکبر، ترجمه ی محمد داراشکوه، با همکاری دکتر تاراچند
- «پنچاکیانه یا پنج تنتره (کلیله و دمنه)»، تصحیح و تحقیق با همکاری دکتر تاراچند و دکتر عابدی
- «گزیده سروده های ریگ ودا» ترجمه و تحقیق و نگارش
- «مهابهارت» ترجمه ی فارسی نقیبخان در چهار جلد، با همکاری دکتر شوکلا
- «پارسی پرکاش» (فرهنگ مختصر سانسکریت به فارسی) تألیف کریشنا داس
- «جوگ باشت» در فلسفه و عرفان هند، ترجمه نظام پانیپتی
- «لغات سانسکریت در کتاب ماللهند بیرونی»، با مقدمه ی دکتر تاراچند، چاپ شورای عالی فرهنگ و هنر
- «مجمع البحرین» (دریای دو اندیشه ی هندی و ایرانی) تألیف محمد داراشکوه فرزند شاه جهان
- «هند در یک نگاه» مشتمل بر تاریخ و ادبیات و مکتب های فلسفی هند
- «طریقه ی گروناک و پیدایی آیین سیک»
- «منتخبات آثار داراشکوه»
- «شرح حال جواهر لعل نهرو» که نسخه یی از آن در دانشگاه جواهر لعل نهرو، جزو شرح احوال و شخصیت جواهر لعل نهرو قرار گرفته است.
- «فرهنگ سانسکریت به فارسی» جلد اول و جلد دوم از انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی

– ثنویان در عهد باستان

– ترجمه ی «کتاب الاصنام» (تنکیس الاصنام)، تاریخ پرستش عرب پیش از اسلام، تألیف ابومنذر هشام بن محمد کلبی

– تصحیح و چاپ سکینه الاولیاء

مجالس بزرگداشت

استاد دکتر جلالی نائینی در قطعه ی ناموران بهشت زهرا در کنار مشاهیری چون دکتر سید احمد سیادت، دکتر محمد خوانساری، دکتر سیف الله وحیدنیا دفن شد. مجلس ترحیم باشکوه او که از سوی خانواده اش روز سه شنبه ۱۷ فروردین ۱۳۸۹ در مسجد الرضا برگزار شد، شاهد حضور انبوهی از عقلای قوم و بزرگان مملکت و نشانه ی محبوبیت آن زنده نام بود. در این مجلس نخست سید محمد جندقی کرمانی پور (رییس کانون وکلای دادگستری مرکز) و سپس حجت الاسلام والمسلمین حمیدزاده (واعظ) سخنرانی غرایبی کردند. هم چنین در روز پنجشنبه ۱۹ فروردین ۱۳۸۹ مجلس بزرگداشت دیگری از طرف هیئت مدیره ی کانون وکلای مرکز در سالن اجتماعات کانون وکلا در تهران برگزار شد که در آن آقایان سید محمد جندقی کرمانی پور (رییس کانون)، جهانگیر امیرحسینی (عضو هیات مدیره ی کانون وکلا در دوره ی ریاست مرحوم دکتر جلالی نائینی)، حسن رستگار (وکیل مبرز دادگستری)، این بنده سید حسن امین و در خاتمه حجت الاسلام والمسلمین حق پناه (واعظ و وکیل دادگستری) سخنرانی کردند. سومین جلسه ی بزرگداشت او روز شنبه ۲۱ فروردین در انجمن ادبی ایران در محل دایره المعارف ایران شناسی با حضور استادان، نویسندگان، روزنامه نگاران، شاعران و هنرمندان برگزار گردید که بیشتر به جنبه ی خدمات مطبوعاتی و فرهنگی آن مرحوم پرداخت.

دکتر محمد رضا جلالی نائینی – متولد ۱۲۹۵ نائین – رئیس کانون وکلای دادگستری در سه دور [متوالی – حقوقدان، پژوهشگر تاریخ ادیان، محقق، مترجم، روزنامه نگار، سیاستمدار – عضو هیأت علمی و اجرایی دانشگاه بنارس هند – دریافت دکترای افتخاری از دانشگاه بنارس هند و . . .

جلالی نائینی نام آشنایی برای جامع [حقوقی و به خصوص وکلای دادگستری می باشد، مردی که در تمام دوران زندگی اش سعی کرد بر حق باشد و در هر زمانی و مکانی ظلم و ستم را تحمل نکرد.

ایشان یکی از علمای بزرگِ معاصر بودند که علاوه بر وکالت، در زمینه های مختلفی به فعالیت پرداختند و سه دورِ متوالی نیز، ریاست کانون وکلای دادگستری را بر عهده داشتند و به نوعی یکی از افتخارات کانون وکلای دادگستری به حساب می آیند که به پاس قدردانی از زحمات ایشان، هم اکنون سالنی با همین نام در کانون وکلای دادگستری مرکز موجود است.

در ادامه می توانید دو مطلبی که در مورد ایشان نگاشته شده است را در قالب فایل PDF دریافت نمایید.

مطلب اول به مناسبت درگذشت ایشان در روزنامه همشهری با عنوان «حقوقدان هند شناس» به چاپ رسیده است که همانطور که از عنوان آن پیداست بیشتر به تحقیقات و تألیفاتی که ایشان در خصوص ادبیات و شخصیت های هندی انجام داده اند، مرتبط می شود.

مطلب دوم نوشته تقریباً کاملی است که توسط پروفسور سید حسن امین به رشته تحریر درآمده است و اکثر جنبه های زندگی دکتر جلالی نائینی را در بر می گیرد. روحش شاد و یادش گرامی

دکتر محمدرضا جلالی نائینی نویسنده، ادیب و یکی از شخصیت های مبارز شناخته شده در صحنِ حقوق قضائی کشور بود. ایشان به علت فعالیت های سیاسی پس از کودتای سال ۱۳۳۲، مدتی را در زندان گذراند. او یکی از آخرین بازماندگان تحولات سیاسی بعد از شهریور ۲۰ بود. دکتر نائینی که بعد از زندان از فعالیت های سیاسی کناره گرفته بود به تحقیق در فرهنگ و فلسفه های هندی روی آورد که حاصل آن کتاب هایی گرانسنگ است. دکتر نائینی سرانجام در یازدهم فروردین ماه سال ۱۳۸۹ و در سن ۹۴ سالگی در تهران درگذشت.

دکتر جلالی نائینی در سال ۱۲۹۵ در نائین پا به عرصه وجود نهاد. تحصیلات دورِ متوسطه را در اصفهان به پایان رسانید و پس از اخذ دیپلم وارد دانشکده حقوق دانشگاه تهران شد.

دکتر جلالی نائینی مدتی هم به کار روزنامه نگاری پرداخت. او روزنامه «کشور» را منتشر می کرد که در جریان کودتای ۲۸ مرداد توقیف شد. بعد از اتمام تحصیلات حقوق، در سمت قاضی دادگستری به کار پرداخت و پس از مدتی وکالت را ترجیح داد و تا آستانِ انقلاب به شغل وکالت اکتفا کرد؛ وی قبل از انقلاب رئیس کانون وکلای دادگستری مرکز بود.

دکتر محمدرضا جلالی نائینی بارها به کشور هند دعوت شد و در مجامع

دانشگاهی و فرهنگی این کشور سخنرانی کرد و با شخصیت های مهم هند از جمله «جواهر لعل نهرو» و «اینندیرا گاندی» ملاقات و گفتگو داشت، وی همچنین به عضویت هیأت علمی و اجرایی دانشگاه بنارس هند انتخاب و به عنوان نخستین ایرانی، از آن دانشگاه دکترای افتخاری دریافت کرد.

منبع: روزنامه همشهری، شماره ۵۰۸۶ (دوشنبه ۱۶ فروردین ۱۳۸۹، سال هجدهم)، صفحه اندیشه
